

Kielenkääntäjät olivat solmineet freelance-sopimukset, joiden perusteella he tekivät yhtiölle paitsi varsinaisia käännöstöitä, myös tekstiityksiä ja mainostaukoja varten tarpeellisia käännösten ajastuksia. Kukin käännös- ja ajastustehtävä oli itsenäinen toimeksianto, jota koskevan tarjouksen kääntäjä saattoi oman valintansa mukaan hyväksyä tai hylätä. Työ suoritettiin kääntäjien kotona, ja he olivat vuokranneet yhtiöltä siinä tarvittavan tietokoneohjelmiston. Yhtiö valvoi käännöstöiden laatua ja antoi niistä tarpeen mukaan palautetta myös ennen työn valmistumista. Freelance-sopimuksissa kääntäjät olivat luovuttaneet käännöstensä tekijänoikeudet yhtiölle, minkä lisäksi he olivat sitoutuneet muun muassa pidättymään yhtiötä vahingoittavasta toiminnasta.

Kun freelance-sopimuksia, niiden ehtoja ja niihin liittyviä osapuolten käsityksiä tarkasteltiin yhdessä käytännössä toteutuneiden olosuhteiden kanssa, voitiin päätellä, että käännös- ja ajastustyö oli tarkoitettu tehtäväksi itsenäisenä ammatinharjoittajana. Yhtiön ja kääntäjien välisiä, freelance-sopimukseen perustuvia oikeussuhteita ei pidetty työsuhteina, joten vuosilomalaki ei tullut niissä sovellettavaksi. Erikseen todettiin, ettei yhtiön mahdollisella määrävällä markkina-asemalla ollut merkitystä oikeussuhteiden luonteen arvioinnissa.

Lausunnonpyytäjä:

Asia:

Asianosainen:

Vireille:

Annettu:

Akava ry

Vuosilomalain (162/2005) soveltaminen Y Oy:lle
työskentelevien freelance-kääntäjien (A, B ja C) sopimuk-
siin

Y Oy

31.3.2011

24.11.2011

Lausuntopyyntö

Akava ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko Y Oy:lle työskentelevien kolmen freelance-kääntäjän (A, B ja C) sopimukseen sovellettava vuosilomalakia (162/2005).

Akava ry pyytää työneuvostoa ottamaan kantaa myös määrävän markkina-aseman merkitykseen arvioitaessa työsuhteen tunnusmerkistön täyttymistä.

Akava ry:n mukaan Y Oy:ssä työskentelee kymmenittäin freelance-kääntäjiä, joista osan työsopimusoikeudellinen asema on hyvin epäselvä. Lisäksi yhtiön palveluksessa on noin 15 kielenkään-

täjää kuukausipalkkaisessa työsuhteessa. Lausuntoa pyydetään vuosilomalain soveltumisesta kolmeen tyyppitapaukseen, joissa kääntäjä on työskennellyt Y Oy:ssä freelance-sopimuksen perusteella.

- 1) A on työskennellyt Y Oy:ssä 13.6.2001 lukien. Hän otti 1.10.2007 yrittäjäeläkevakuutuksen. Y Oy ei ole huolehtinut A:n eläkevakuutuksesta. A on työskennellyt yhtiölle vähintään noin 20 tuntia viikossa ja hänen kuukausiansionsa ovat olleet noin 2000 euroa työssäoloajan keskiarvon mukaan laskettuna. A työskentelee samanaikaisesti myös muille käännöstoimistoille. A on tehnyt maaliskuusta 2007 toukokuuhun 2010 asti 30–40 % töistään Y Oy:lle ja 60–70 % NN:lle. NN:n töiden loputtua toukokuussa 2010 A on työskennellyt Y Oy:n lisäksi yhdelle suomalaiselle ja kahdelle ruotsalaiselle käännöstoimistolle. Vuonna 2011 työkajuma on 70–80 % Y Oy:n töitä ja 20–30 % muiden töitä. Etenkin ruotsalaisten yhtiöiden työtarjonta on ollut hyvin epäsäännöllistä. Aiemmin Y Oy:n töitä ei välttämättä riittänyt kesäkuukausiksi, koska televisiokanavat näyttivät silloin uusintoja. Kanavien määrän lisääntyttä töitä tarjotaan nyt ympäri vuoden. A:lla on ollut toiminimi huhti- tai toukokuun alusta 2011 lukien. A ei pidä itseään juridisesti eikä tosiasiallisesti yrittäjänä.
- 2) B on työskennellyt Y Oy:ssä 1.3.2010 lukien. Työskentely on päättynyt huhtikuussa 2011. B:llä ei ole ollut yrittäjäeläkevakuutusta. Y Oy on ollut B:n pääasiallinen työnantaja. B on 30.1.2010 alkaen työskennellyt Z:n kausityöntekijänä neljän kuukauden määräaikailla työsopimuksilla. B on työskennellyt Y Oy:lle säännöllisesti vähintään noin 18 tuntia viikossa, ja kuukausiansiot ovat olleet keskimäärin noin 1000 euroa 1.3.2010–31.1.2011. B:llä oli 15.3.2010–25.3.2011 Y Oy:ltä 116 toimeksiantoa eli käännettävää ohjelmaa. Yhden ohjelman kääntämiseen kului sen pituudesta ja vaativuudesta riippuen 1–5 työpäivää. Mediaani em. ajalla oli noin kaksi työpäivää ohjelmaa kohti. Jos kuukauteen lasketaan noin 20 työpäivää, B teki runsaan vuoden aikana säännöllisesti ja kokopäiväisesti av-käännöstöitä 232 työpäivää eli yhteensä 11,6 kuukautta. B:llä on ollut freelance-verokortti. Kun työskentely päättyi, Y Oy vaati B:tä palauttamaan ajastusohjelman.
- 3) C on työskennellyt Y Oy:ssä 1.3.2010 lukien. C otti 1.8.2010 yrittäjäeläkevakuutuksen. Y Oy ei ole huolehtinut hänen eläkevakuutustaan. C:llä ei ole muita työnantajia. Hän on työskennellyt Y Oy:lle säännöllisesti vähintään noin 18 tuntia viikossa ja hänen kuukausiansionsa ovat olleet noin 700 euroa. C:llä on ollut aluksi freelance-verokortti, mutta myöhemmin hän on hankkinut y-tunnuksen. Tätä ennen hän ei tehnyt käännöstöitä muille kuin Y Oy:lle. C:llä on ollut toiminimi toukokuun 2011 puolivälistä lähtien. C on saanut myös soviteltua työttömyyspäivärahaa. C ei pidä itseään juridisesti eikä tosiasiallisesti yrittäjänä.

Jokainen freelance-kääntäjä on solminut Y Oy:n kanssa samansisältöisen sopimuksen, jossa sitoudutaan tekemään yhtiölle käännöstöitä freelancerina. Sopimuksen mukaan jokaisesta käännöstöistä ja työn aikataulusta sovitaan erikseen. Kääntäjä sitoutuu tekemään saamansa käännöstötyöt parhaan kykynsä mukaisesti ja ammattitaitoisesti sekä sovitussa aikataulussa. Sopimuksessa on velvoite pitää salassa Y Oy:n liike- ja ammattisalaisuudet. Freelance-kääntäjät ovat sitoutuneet siihen, etteivät he harjoita sellaista toimintaa, joka on omiaan vahingoittamaan Y Oy:n etuja tai joka on

muutoin hyvän tavan vastaista. Sopimuksessa kääntäjä luovuttaa Y Oy:lle sovittua kertakorvausta vastaan kaikkien yhtiölle tekemiensä käännösten kaikki luovutettavissa olevat nykyiset ja mahdollisesti tulevat tekijänoikeudet, mukaan lukien tallenteiden vuokraamisoikeuden. Tekijänoikeuksien luovuttamisesta ei makseta mitään erillistä korvausta.

Työ tehdään etätöinä kääntäjän omilla laitteilla. Palkan perusteena on työn tulos, eli Y Oy maksaa palkkion valmiista käännöstyöstä hinnaston mukaan. Palkkio on joko minuutti- tai tuntipalkka tai repliikkien lukumäärän mukaan määräytyvä palkka. Kääntäjät laativat myös ohjelmakohtaisia ohjelmatietoja, joista maksetaan kappalehinta. Y Oy lähettää kerran pari vuodessa freelance-kääntäjille tiedoksi eri kanavien töiden palkkiot. Kääntäjien kanssa ei neuvotella hinnasta eikä heillä ole mahdollisuutta itse määrittellä työlleen hintaa.

Sopimussuhteen synnystä

Kääntäjät ovat päätyneet eri tavoin sopimussuhteeseen Y Oy:n kanssa. A:n muistikuvan mukaan hän itse otti sähköpostilla yhteyttä yhtiöön ja sai tehtäväkseen koekäännöksen, joka täytti yhtiön laatuvaatimukset. Tämän jälkeen A allekirjoitti freelancer-sopimuksen ja alkoi tehdä käännöstöitä yhtiölle. A kävi useamman vuoden ajastamassa työt Y Oy:n toimistolla, kunnes kääntäjille "tarjottiin mahdollisuutta" siirtyä Swift-ohjelman käyttäjiksi ja tehdä työt valmiiksi kotona. C päätyi tekemään töitä Y Oy:lle vastattuaan työvoimatoimiston nettisivuilla olleeseen yhtiön ilmoitukseen. B päätyi töihin Y Oy:lle sen Jyväskylän yliopiston ura- ja rekrytointipalveluihin jättämän työnhakuilmoituksen perusteella 4.1.2010. Ilmoituksessa ei ollut mainittu, että kyse oli freelance-työstä, saati että sitä pitää tehdä "yrittäjänä".

Työssä tarvittavasta ohjelmistosta

Työn tekeminen edellyttää, että käännökseen tehdään tekstitys ja ajastus Y Oy:n järjestelmiin yhteensopivalla tietokoneohjelmalla. Käytännössä yhtiöltä vuokrataan tai ostetaan Swift-tekstitys- ja ajastusohjelma. Lausuntopyyntöissä tarkoitetut kääntäjät ovat tehneet vuokrasopimuksen ohjelmistosta Y Oy:n kanssa, eikä tiedossa ole, että kukaan freelance-kääntäjästä käyttäisi muuta kuin Swift-ohjelmaa.

Käännöstehtävän tarjoamisesta ja vastaanottamisesta sekä yhteydenpidosta

Työ tarjotaan kääntäjille niin, että Y Oy:n toimiston client manager ottaa yhteyttä kääntäjään sähköpostilla arkisin ja tarjoaa kerralla yhden tai useamman käännöstyön. Viime aikoina suurin osa töistä on tarjottu verkossa toimivan hallinnointijärjestelmän Metastormin kautta.

A:n mukaan Metastormin kautta tulevat työtarjoukset ovat henkilökohtaisia. Kyseessä ei ole mikään sähköpostilista, josta jokainen voi valita haluamansa työt. A:n mukaan Metastormin kautta tarjottuja töitä ei tarjota muille ennen kuin kääntäjä on antanut oman hyväksy/hylkää -vastauksensa. A:n kanssa töistä sovitaan pääsääntöisesti ensin sähköpostilla, ja vasta sitten ne jaetaan Metastormin kautta. A kyselee usein itse töiden perään ja saa vastauksen, mitä töitä olisi tarjolla. A kertoo, miten hän voi ottaa työt vastaan, ja sitten ne jaetaan Metastormiin. Myös C:n mukaan Metastorminkin

kautta tarjottavat työt ovat henkilökohtaisia tarjouksia siinä mielessä, että niitä ei heti tarjota muille. Kun kääntäjälle tarjotaan jotain työtä Metastormin kautta, siitä tulee ilmoitus sähköpostiin. Työ pitää sitten käydä joko hyväksymässä tai hylkäämässä Metastormissa. Metastormissa näkyy tarjotun työn nimi, pituus, lähtökieli, deadline ja tieto siitä, milloin materiaalit ovat saatavissa. Mitään tarkkaa aikaa ei ole ilmoitettu. Jos työtä ei hyväksy tai hylkää tietyssä ajassa, työtehtävää tarjotaan luultavasti jollekulle muulle. Ennen kuin Metastorm otettiin käyttöön, tulivat kaikki työtarjoukset suoraan sähköpostilla. Nyt niitä on tullut sähköpostin kautta lähinnä silloin, kun tarjotaan esimerkiksi jotain suurempaa "työpakettia", kuten vaikkapa ohjelmasarjaa.

Client managerit vastaavat pääasiallisesti myös muusta yhteydenpidosta (deadlineista sopiminen ja asiakkaiden katsojapalautteet) freelance-kääntäjien kanssa. Välillä he vaativat tekemään korjauksia jo palautettuihin käännöksiin. Yhtiön kuukausipalkkaiset kääntäjät antavat freelance-kääntäjille yksittäisiä käännösohjeita ja -vinkkejä sekä palautetta käännöksistä sähköpostitse joko suoraan tai client managerin välityksellä. Yhteydenottojen määrä vaihtelee kuukausitasolla kääntäjittäin. Esimerkiksi B:n mukaan yhteydenottoja on ollut 10–15 kuukaudessa. Lisäksi freelance-kääntäjillä on Swift-ohjelmistoon liittyviä yhteydenottoja. A:n mukaan yhteydenpito client manageriin on aika lailla päivittäistä. Yhteydenotot ja viestit liittyvät käsikirjoitusten puutteellisuuksiin, ohjelmien nimiin, käännösten palautusaikojen siirtelyyn, ohjelmassa käytettyyn outoon kieleen ja niin edelleen. Käännöstöiden aikataulut vaihtelevat. Tavallista on, että määräaika on noin kuukauden päässä. Tarjotun työn määräaika voi toisaalta olla jo 2–3 päivän kuluttua ja se voi vaatia ylitöitä. Ns. päivittäisohjelmissa materiaalin saa puolen päivän aikaan, ja valmis työ tulee palauttaa saman iltapäivän aikana.

A:n mukaan käännöstehtävästä kieltäytyminen vaihtelee hyvin paljon. Välillä töitä on ollut tarjolla enemmän kuin kalenteriin on mahtunut, ja silloin hän on kieltäytynyt töistä. Viime aikoina käytäntö on taas ollut pikemminkin niin päin, että kääntäjiä on pyydetty itse ilmoittamaan, jos heille mahtuu töitä.

A on pyrkinyt välttämään ns. kakkoskäännöksiä osin niiden heikon palkkiotason ja osin kielipoliittisen vakaumuksen takia. Kakkoskäännöksellä tarkoitetaan käännöstä, joka tehdään valmiin, vieraalla kielellä tehdyn ajatetun tekstityksen päälle. Y Oy on mitä ilmeisimmin pyytänyt kääntäjiä esittämään toiveita siitä, millaisia töitä he haluavat ottaa vastaan. A on kertonut heille toiveensa ja omat erikoisosaamisalansa. A:n mukaan hän ottaa vastaan ehkä 80 % tarjotuista töistä, joskus enemmänkin. Kieltäytymiset riippuvat ennen muuta työtilanteen ruuhkaisuudesta.

C kiistää kieltäytyneensä työstä aivan yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta. Työsuhteen käynnistymisvaiheessa C oli työvoimahallinnon työelämävalmennusjaksolla ja sopi Y Oy:n kanssa siitä, että hän ryhtyy vastaanottamaan töitä vasta tämän jälkeen. C arvioi kieltäytyneensä maaliskuusta 2010 lähtien noin kymmenen kertaa.

Ainoa syy B:n harvoin kieltäytymisiin oli ajan puute toisen työn takia. B:n mukaan hän oli kieltäytynyt noin kymmenesosasta tarjotuista töistä. Lisäksi hän oli kieltäytynyt Y Oy:n tarjoamasta päällekkäisestä työstä, jota hän ei ollut voinut hoitaa yhtäaikaisesti Y:n omasta aiemmin tulleesta työstä johtuen. B arvelee, että Metastormin tarjoukseen vastaamatta jättäminen tulkitaan myös

kieltäytymiseksi.

Käännöstyön ohjeistus

Y Oy:n tietokonepalvelimella on asiakaskohtaiset ohjeet, joita kääntäjien pitää noudattaa. Niitä päivitetään aika ajoin, ja asiasta tiedotetaan yleensä sähköpostilla. Työsuhteen alussa A:lle pidettiin Y Oy:n tiloissa ajastuskurssi ja Swift-ohjelmaan siirryttäessä vastaava koulutuspäivä sen käytöstä. Yksittäisten käännöstöiden valvonta on lähinnä siirtovuorossa olevan kääntäjän vastuulla. Heiltä tulee joskus palautetta, jos he ovat havainneet jonkun teknisen ongelman tai kirjoitusvirheen. Ainakin jossain vaiheessa käytäntönä oli, että kokenut talon kääntäjä tarkasti erään vaativan asiakkaan työt ja antoi niistä hyvinkin yksityiskohtaista palautetta. B:n mukaan Y Oy:ssä opetettiin alusta pitäen, miten av-käännöksiä tehdään, sillä hän ei ollut koskaan aikaisemmin niitä tehnyt. B osallistui vuonna 2010 muiden kääntäjäkokelaiden kanssa Y Oy:n toimistolla järjestettyyn esittelytilaisuuteen, jossa kääntäjiksi haluaville jaettiin koekäännös ja ohjeita sen tekemiseen ilman ajastusohjelmaa. Samalla Y Oy tiedusteli halukkuutta hankkia ajastusohjelma joko itse tai yhtiöltä vuokraamalla. Y Oy ilmoitti, ettei se voi työllistää kääntäjiään ilman ko. ohjelmaa.

B teki koekäännöksen kotona, se hyväksyttiin, ja Y Oy solmi hänen kanssaan freelancer-sopimuksen. Sähköpostiviestinnässä Y Oy:n edustaja oli myös antanut yksityiskohtaista palautetta koekäännöksestä. Viestissä ei vaadittu toiminimen perustamista, mutta esittelytilaisuudessa helmikuussa 2010 Y Oy:n edustaja oli ilmoittanut, että freelance-kääntäjien tulee huolehtia itse työeläkemaksuistaan, vaikka he tekisivätkin töitä yhtiölle freelance-verokortilla. B ei tätä ennen tiennyt Y Oy:n hakuilmoituksienkaan perusteella, että työ ei Y Oy:n näkökulmasta olisi normaalia työsuhteista työtä. Itse asiassa kääntäjän freelancer-aseinkin selvisi vasta työnantajan ensimmäisestä viestistä tammikuussa 2010. B sai helmikuussa 2010 yhtiöltä runsaasti tietoa av-käännöksistä ja teknisistä käytännöistä. Hän osallistui myös Y Oy:n tarjoamaan Swift-koulutukseen. B sai paljon sähköpostipalautetta käännöksistään Y Oy:n kääntäjiltä (K (19.3.2010), V (23.3.2010 ja 6.10.2010), O (20.4.2010, 5.5.2010 ja 14.7.2010), KK (29.4.2010), KA (11.5.2010, 27.8.2010 ja 28.10.2010), P (5.7.2010) ja M (13.9.2010)). Palaute oli useimmiten teknistä ja harvemmin kielellistä. Teknisellä palautteella ja neuvonnalla oli kuitenkin suuri merkitys työn sujuvuuden ja käännösten hyväksyttävyyden kannalta. B uskoo, että kaikki käännökset tarkastettiin ainakin pintapuolisesti ennen niiden lähettämistä Y Oy:n asiakkaille.

Virallisen palautteen lisäksi toimistokääntäjät ja koordinaattorit vaikuttivat suoraan B:n kääntämiseen. Esimerkiksi sarjojen suomennuskäytännöistä sovittiin usein vasta sen jälkeen, kun työ oli jo käynnissä. Työhön siis vaikutettiin sen ollessa kesken eikä vain tyydytty antamaan jälkikäteispalautetta, vaikka B tekikin töitä kotona. Y Oy myös pyysi freelance-kääntäjiään tekemään tai täydentämään sarjakohtaisia suomennusohjeita sekä toimisto- että freelance-kääntäjien käyttöön varsinaisen käännöstyön lisäksi. Muutenkin freelance-kääntäjät käytännössä joutuivat olemaan yhteydessä toisiinsa ja toimiston kääntäjiin ja koordinaattoreihin sellaisten teknisten ja käännösongelmien takia, joihin ei periaatteessa ollut edes mahdollista löytää ratkaisua yksin. B:kin joutui käännöstyön lisäksi vastailemaan muiden freelance-kääntäjien mutta myös koordinaattoreiden ja toimistokääntäjien kysymyksiin. Freelance-kääntäjän työ on siis Y Oy:llä rakennettu sellaiseksi, että kääntäjä ei voinut vain kääntää, vaan hänen piti myös huolehtia yhdessä

muiden freelance-kääntäjien ja Y Oy:n normaalityösuhteisten työntekijöiden kanssa lopputuloksen teknisestä ja kaikinpuolisesta toimivuudesta. Jos kääntäjä olisi vain kääntänyt ja jättänyt muun työn Y Oy:lle, hän ei olisi voinut työskennellä yhtiölle. Toukokuussa vuonna 2010 B osallistui Y Oy:n ns. ykköskäännöskoulutukseen ja teki siihen liittyvän harjoitustyön, josta hänelle maksettiin palkkaa.

Kokoavia näkemyksiä

Verratessaan freelance-kääntäjien asemaa Y Oy:n kuukausipalkkaisten kääntäjien asemaan Akava ry toteaa, että kuukausipalkkaiset kääntäjät tekevät mahdollisesti enemmän erilaisia käännöstöitä. He antavat myös palautetta freelance-kääntäjille. Heiltä edellytetään ripeää ja määrättyä käännöstahtia, kun taas freelancerit voivat kääntää ja päättää työtahdistaan tarjottujen töiden mukaan. Kuukausipalkkaisten kääntäjien palkka on noin 2000 euroa. Kuukausipalkkaisten kääntäjien työhön kuuluu myös freelance-käännöstyön tarkastamista ja valvomista. Varsinainen käännoistyö on molemmilla kääntäjäryhmillä kuitenkin samanlaista.

Akava ry katsoo, että freelance-kääntäjien sopimussuhde Y Oy:n kanssa täyttää työsuhteen tunnusmerkit kaikilta oleellisilta osiltaan. Osa-aikatyö on tyypillistä freelance-työlle, ja näin työmäärä ja tulot vaihtelevat. Alalla ei ole katsottu tarpeelliseksi rajoittaa työntekoa muille. Työnantajan johto- ja valvontaoikeus toteutuu freelance-kääntäjien kohdalla alalle tyypillisellä tavalla: työnantaja on ennen muuta kiinnostunut käännoistyön lopputuloksesta, eikä tarvetta ohjata työtä sen suorittamisen aikana ole. Kääntäjä saa käytännössä tiukan ohjauksen itse käännostekstin muodossa, ja lopputuloksen tulee vastata mahdollisimman tarkasti alkuperäistä käsikirjoitusta tai ääninauhaa. Kääntäjän tulee ajastaa tekemänsä käänno tekstitystä ja mainostaukoja varten alkuperäisen ohjelman mukaisesti. Y Oy valvoo tarkkaan lopputuloksen laatua ja vaatii tarvittaessa korjauksia. Kaikki uudet kääntäjät saavat melkein aina palautteen käännoksestaan.

Y Oy:llä on käytännössä lähes määräävä markkina-asema av-käännoosalalla. Akava ry katsoo, että määräävä markkina-asema on omiaan lisäämään freelance-kääntäjän suojan tarvetta kohtuullisten työsuhteen ehtojen varmistamiseksi. Työntekijän suojeluperiaatteen soveltuvuutta tulisikin laajentaa alueella, jossa arvioidaan työsuhteen perusteita. Akava ry:n mukaan freelance-kääntäjien työsuhteista asemaa puoltavat seuraavat seikat:

- Työtä tehdään Y Oy:n lukuun palkkaa vastaan.
- Kääntäjä ei voi teettää työtä toisella kääntäjällä ilman Y Oy:n lupaa.
- Y Oy valvoo työtä ja erityisesti sen lopputulosta.
- Y Oy jakaa työt kääntäjille. Kääntäjä voi periaatteessa kieltäytyä työstä, mutta hän joutuu silti maksamaan vuokraa ajastusohjelmasta, ellei irtisano sen vuokrasopimusta.
- Y Oy:llä on käytännössä määräävä markkina-asema alalla.

Freelance-kääntäjän työssä ei ole yrittäjätyön piirteitä. Työ ei edellytä pääoman sijoittamista, muita työntekijöitä eikä varastoja. Kääntäjä myy omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan. Töitä ei tehdä etukäteen valmiiksi eikä töitä kaupata oma-aloitteisesti, vaan kääntäjä saa toimeksiantoja Y Oy:n niitä tarjotessa. Kääntäjät eivät markkinoi itseään aidon yrittäjän tavoin lainkaan, vaan hakevat työtä

yksityishenkilöinä. Verotuksellisesti kääntäjät ovat palkansaajan asemassa. Ennakonpidätys toimitetaan ns. freelance-verokortilla. Verotuksessa palkkioita on pidetty työkorvauksina ja niistä on toimitettu ennakonpidätykset. Työskentelyn alussa B:n palkkakuittiin on tosin kirjattu maksettavaksi työsuhteinen palkka, josta on suoritettu myös tyel- ja työttömyysvakuutusmaksut.

Kääntäjät eivät työskentele yhtiömuodossa, mutta C:llä on y-tunnus. Kun Y Oy:lle on siirretty kaikki luovutettavissa olevat tekijänoikeudet, on tämä omiaan korostamaan sopimussuhteen epätasapainoa, ja oletama työsuhteisuudesta Akava ry:n mukaan vahvistuu.

Y Oy:n kanta

Y Oy:n mukaan kukaan lausuntopyynnössä tarkoitetuista kolmesta freelance-kääntäjästä ei ole työsuhteessa yhtiöön. Yhtiö toteaa, että A:n ja C:n käsityksillä, joiden mukaan he eivät pidä itseään juridisesti tai tosiasiallisesti yrittäjinä, ei ole kovin suurta juridista merkitystä. Jos freelance-kääntäjät eivät ole yrittäjiä, ovat he joka tapauksessa ammatinharjoittajia. Y Oy ei ole ottanut freelance-kääntäjille työeläkevakuutusta, koska he eivät ole työsuhteessa.

Freelance-kääntäjät saavat jokaisen käännöstyön erillisellä toimeksiannolla. Y Oy:n koordinaattorit lähettävät freelance-kääntäjille sähköpostia tai kysyvät Y Oy:n hallinnointijärjestelmän kautta, halu-aako kääntäjä ottaa toimeksiannon vastaan. Tällä tavoin toimeksiannot yleensäkin annetaan alihankkijoille, joita myös kääntäjät ovat. Töitä tarjotaan silloin, kun niitä on. Jotkut freelance-kääntäjät saavat ja ottavat toimeksiantoja joka viikko, jotkut harvemmin. Kääntäjät valitaan lähinnä sen mukaan, kenellä on aikaa tehdä työ ja kuka ensimmäisenä hyväksyy työn. Jos on kysymys harvinaisemmista kielistä, kääntäjä valitaan kielitaidon mukaan. Yhtiöllä on noin sata alihankkijana toimivaa kääntäjää, joten Y Oy:n edustajan ja freelance-kääntäjien välisten yksittäisten yhteydenottojen kuvailu ei ole mahdollista. Yhtiöllä on kolme koordinaattoria, jotka ovat yhteydessä freelancereihin. Yhteydenotot ja yhteydenpito ovat tapauskohtaisia. Käännöstöiden aikataulut määräytyvät asiakkaiden toiveiden mukaan ja niiden kiireellisyys vaihtelee.

Yhtiön kuukausipalkkaiset kääntäjät tekevät yleensä kaikkein vaativimmat ja kiireellisimmät työt. Heillä on teknisiä siirtovuoroja ja he toimivat laaduntarkkailijoina sekä tekevät muitakin töitä, joita freelancerit eivät tee.

Y Oy ostaa freelance-kääntäjiltä valmiita lopputuloksia. Freelance-kääntäjät tekevät käännökset itse parhaaksi katsomanaan aikana ja itse valitsemassaan paikassa. Työ on tehtävä ammattitaidolla ja niin, että se valmistuu sovitussa aikataulussa. Hyvän ja ammattitaitoisen käännöksen vaatimus ei ole osoitus Y Oy:n työn johto- ja valvontaoikeuden olemassaolosta. Direktio-oikeus tarkoittaisi yhtiön mukaan sitä, että se valvoisi, milloin ja missä työ tehdään ja antaisi muitakin työn tekemistä koskevia ohjeita tai määräyksiä. Näin ei ole, vaan kääntäjät päättävät itse, milloin ja missä työ tehdään. Freelancerit vastaavat itse käännöstensä laadusta. Yhtiö tekee toisinaan pistokokeita ja antaa tarpeen vaatiessa palautetta. Uusi freelancer saa alussa enemmän palautetta. Kuukausipalkkaiset kääntäjät saavat sitä vastoin palautetta chief editorilta ja editorilta. On selvää, että käännökset on tehtävä niin, että ne ovat hyödynnettävissä edelleen, ja käytännössä käytetään yleisesti Swift-ohjelmistoa. Freelance-kääntäjä voi vuokrata ohjelmiston Y Oy:ltä tai ostaa sen muualta. Työssä voidaan

käyttää myös muita ohjelmistoja, eikä Y Oy vaadi Swift-ohjelman käyttöä. Jos käänös on tehty muulla kuin Swift-ohjelmistolla, Y Oy hoitaa tarvittavat tekniset muutokset niin, että lopputulos täyttää yhtiön asiakkaiden vaatimukset. Y Oy kertoo, että tällä hetkellä kaikki freelancerit käyttävät Swift-ohjelmaa. Heistä neljällä on oma ohjelma, ja muut ovat vuokranneet sen Y Oy:ltä. Se, mitä ohjelmaa kääntäjä käyttää, ei vaikuta käänöstyöstä hänelle maksettavaan palkkioon.

A tekee töitä myös Y Oy:n kilpailijoille. Tämä ei ole yleensä mahdollista työsuhteessa. Y Oy:n mukaan sillä, tekeekö B tai C muita töitä kuin Y Oy:n käänöstöitä, ei ole merkitystä arvioitaessa vuosilomalain soveltamisesta. On selvää, etteivät freelance-kääntäjät voi antaa saamaansa käänöstyötä toiselle kääntäjälle ilman lupaa. Tämä on tavallista erikoisosaamista vaativissa toimeksiantosuhteissa. Työn tilaaja ja Y Oy valvovat työn laatua. Freelance-kääntäjät voivat halutessaan kieltäytyä tarjotusta toimeksiannosta. Työsuhteessa tällaista oikeutta ei ole. Kieltäytymiset eivät ole käytännössä harvinaisia. Metastorm on käytännön työkalu, jonka kautta käänöstehtäviä tarjotaan kääntäjille, mutta niitä tarjotaan myös sähköpostitse ja puhelimitse. Kaikki nämä käänöstehtävien tarjoamistavat ovat ”henkilökohtaisia”. Metastormin kautta tarjottavat toimeksiannot ilmestyvät kääntäjän Metastorm-näkymään. Metastorm lähettää kääntäjälle myös automaattisesti sähköpostin, kun hänelle on tarjottu toimeksiantoa Metastormin kautta. Noin puolet toimeksiannoista tarjotaan edelleen sähköpostitse samaan tapaan kuin ennen Metastormia. Jos kääntäjä ei vastaa tarjoukseen kohtuullisessa ajassa, toimeksiantoa tarjotaan toiselle kääntäjälle. Kääntäjän ei tarvitse vastata lainkaan tarjoukseen, jos hän ei halua tai ei ole paikalla. Kääntäjät voivat ilmoittaa myös itse, kun ovat valmiita ottamaan vastaan uusia toimeksiantoja. Tällöin heille pyritään mahdollisuuksien mukaan tarjoamaan uutta toimeksiantoa, vaikka aina se ei ole mahdollista. Jokaisella freelance-kääntäjällä on oikeus ja mahdollisuus kieltäytyä tarjotusta toimeksiannosta, eikä kieltäytymistä tarvitse perustella.

Freelance-kääntäjälle maksettava tekijänoikeuskorvaus sisältyy maksettavaan työkorvaukseen. Freelance-kääntäjien kanssa ei ole sovittu samalla tavoin tekijänoikeuksien korvauksesta kuin kuukausipalkkaisten työntekijöiden kanssa. Sopimus ei voi vaikuttaa työoikeudelliseen arvioon. Y Oy katsoo myös, ettei yksittäiselle kääntäjälle tarjottavan työn määrä vaikuta siihen, onko kysymys työsuhteesta vai ei.

Y Oy huomauttaa, että mahdollisella määrävällä markkina-asetelmalla ei ole mitään merkitystä arvioitaessa työsuhteen olemassaoloa. Akava ry on esittänyt oikeuspoliittisen kannanoton siitä, että työntekijän suojeluperiaatteen soveltuvuutta tulisi laajentaa alueelle, jossa arvioidaan työsuhteisuuden perusteita. Vuosilomalain soveltuvuutta ei Y Oy:n mukaan voida arvioida tällaisten kannanottojen perusteella. Y Oy pyrkii kaikin keinoin selvittämään uusille kääntäjille, että heidän on hoidettava itse omat eläkevakuutuksensa ja muu sosiaaliturvansa. Se, että kysymys ei ole työsuhteesta, ei voi jäädä epäselväksi.

Y Oy viittaa Eläketurvakeskuksen 17.12.2010 ja 31.5.2011 antamiin päätöksiin, jotka koskivat Y Oy:n freelance-kääntäjää. Kääntäjä teki työtä samanlaisessa oikeussuhteessa kuin nyt käsitellyssä olevassa Akava ry:n lausuntopyyntönsä tarkoitetut freelance-kääntäjät. Eläketurvakeskus katsoi, ettei kysymys ollut työsuhteesta eikä työntekijän eläkelaki tullut sovellettavaksi.

Y Oy on vaatinut Akava ry:n työneuvostolle toimittamia sopimuksia salassa pidettäviksi, koska niissä on yhtiön ja sen sopimusosapuolten välisiä liikesalaisuuksia.

Perustelut

1. Lausunnon kohde

Akava ry on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko Y Oy:lle työskentelevien freelance-kääntäjien (A, B ja C) sopimukseen sovellettava vuosilomalakia (162/2005). A on tehnyt käännöstyötä 13.6.2001 ja C 1.3.2010 lukien. B aloitti käännöstyöt 1.3.2010, mutta työskentely päättyi huhtikuussa 2011.

Akava ry on tarkentanut lausuntopyyntöään pyytämällä työneuvostoa ottamaan kantaa vuosilomalain soveltumiseen ”kolmentyyppiseen freelance-kääntäjään” ja kuvannut tässä yhteydessä eri tyyppienä A:n, B:n ja C:n asemaa. Työneuvoston mielestä lausuntopyynnössä ei tule kuitenkaan esille sellaisia seikkoja, joilla siinä tarkoitettujen kääntäjien työ voitaisiin jakaa useampaan eri tyyppiin. Kääntäjät ovat tosin tehneet työtä eripituisen ajan, ja muun muassa työn määrä on vaihdellut. A ja C ovat ottaneet YEL-vakuutuksen, mutta B:llä sitä ei ole ollut. Kaikki ovat tehneet työtä ensin freelance-verokortilla. A ja C ovat kuitenkin perustaneet toiminimen keväällä 2010. Tämän jälkeen C on tehnyt töitä myös muille kuin Y Oy:lle. C on saanut osan aikaa myös soviteltua työttömyyspäivärahaa. A on tehnyt käännöstyötä myös muille tahoille, mutta B on tehnyt käännöstyötä ainoastaan Y Oy:lle. Saadun selvityksen mukaan A, B ja C ovat solmineet Y Oy:n kanssa samansisältöiset sopimukset käännöstyönsä tekemisestä. Palkkioiden määräytymisperusteet, työn järjestelyt ynnä muut sellaiset työn tekemiseen liittyvät seikat ovat olleet kaikkien kohdalla samanlaiset. Näin ollen työneuvosto arvioi lausuntopyynnössä kuvattua käännöstyötä yhtenä kokonaisuutena.

Vuosilomalakia sovelletaan työsopimuslain (55/2001) 1 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun työsopimuksen perusteella tehtyyn työhön. Akava ry on katsonut, että freelance-kääntäjien sopimussuhteet Y Oy:n kanssa ovat täyttäneet työsuhteen tunnusmerkit. Y Oy:n käsityksen mukaan kysymys ei sitä vastoin ole ollut työsuhteisesta työstä. Asiassa tulee arvioitavaksi, onko lausuntopyynnössä kuvattu freelance-käännöstyö katsottava tehdyn työsopimuksissa tarkoitetussa työsuhteessa vai onko kulloinkin erikseen sovittu, freelance-sopimuksessa tarkoitettu työ tehty ammatinharjoittajana.

2. Sopimussuhteen luonteesta

A, B ja C ovat solmineet Y Oy:n kanssa ”freelancersopimus”-nimisen sopimuksen. Tämän sopimuksen mukaan ”(j)okaisesta käännöstyöstä ja työn aikataulusta sovitaan erikseen”. Kääntäjät ovat sitoutuneet sopimuksessa tekemään saamansa käännöstyöt parhaan kykynsä mukaan, ammattitaitoisesti ja sovitussa aikataulussa. Lisäksi freelance-sopimuksissa on sovittu kääntäjän kaikkien tekijänoikeuksien luovuttamisesta Y Oy:lle kertakorvausta vastaan sekä sitouduttu pitämään liike- ja ammatillisalaisuudet salassa ja pidättäytymään Y Oy:n etuja vahingoittavasta tai hyvän tavan vastaisesta toiminnasta.

Kääntäjät ovat tehneet käännöstöitä kotonaan omilla laitteillaan. Käännöstyöhön on kuulunut ns. ajastus; so. käännös ajastetaan tekstitystä ja mainostaukoja varten. Kääntäjällä on tullut olla käytösään ajastukseen sopiva ohjelma, jonka hän on voinut vuokrata Y Oy:ltä tai ostaa muualta. Lausuntopyynnössä tarkoitettut kolme kääntäjää ovat vuokranneet Y Oy:ltä ajastukseen tarvittavan ohjelman. Y Oy on maksanut työn tuloksesta eli valmiista käännöstyöstä hinnaston mukaisen korvauksen. Kääntäjien palkkio on määräytynyt ohjelman keston mukaan minuutti- tai tuntipalkkana tai repliikkien määrän mukaan. Mahdollisista kääntäjien laatimista ohjelmakohtaisista ohjelmätiedoista on maksettu kappalehinta. Hinnasto pohjautuu Y Oy:n mukaan lähinnä siihen, mitä yhtiön asiakkaat maksavat sille eri käännöstehtävistä. Työ tehdään Y Oy:n asiakkaan vaatimusten mukaan, ja työn tekemistä on ohjeistettu. Y Oy antaa käännöksestä palautetta tarpeen vaatiessa ja toisinaan tarkastaa työn tuloksen tason pistokokein.

Työneuvoston aikaisemmasta käytännöstä (esimerkiksi TN 1057-79, TN 1246-89, TN 1249-89 ja TN 1399-04) käy ilmi, että työsopimuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin määritelmä työsopimuksesta ei ole niin täsmällinen, että pelkästään siinä mainittujen tunnusmerkkien perusteella olisi ratkaistavissa yksiselitteisesti, onko sopimusta työn tuloksen aikaansaamisesta pidettävä työsopimuksena vai esimerkiksi ammatinharjoittajan työtä koskevana sopimuksena. Oikeuskäytännössä – samoin kuin oikeuskirjallisuudessa – tämä rajankäynti on perustettu kokonaisarvioon tai -harkintaan.

Lausunnossaan TN 1420-06 työneuvosto arvioi, oliko vuosilomalakia sovellettava freelance-kääntäjien työhön, ja päätyi myönteiseen kantaan. Lausunnossa oli kysymys hyvin samantyyppisestä käännöstyöstä kuin nyt käsiteltävänä olevassa lausuntopyynnössä. Vuoden 2006 lausunnosta ei ole kuitenkaan saatavissa johtoa nyt esillä olevan tapaukseen, koska pääkysymyksenä siinä oli työnteon paikan muutoksen vaikutus oikeussuhteen luonteeseen. Lausunnossa TN 1420-06 käsitellyn käännöstyön olosuhteet ja kääntäjien asema muutoinkin poikkesivat nyt käsiteltävänä olevassa lausuntopyynnössä tarkoitettujen kääntäjien asemasta ja työolosuhteista. Kääntäjät olivat aiemmin työskennelleet yhtiön tiloissa, ja heitä oli silloin pidetty työsuhteisina. Kääntäjien työnteon paikka vaihtui ja he ryhtyivät tekemään työtä pääosin kotonaan. Kotona tehdyn työn ohella he tekivät ajastusta ja tekstitystä yhtiön tiloissa. Toinen kääntäjistä teki myös dokumenttiohjelmien käännöksiä. Tähän työhön liittyi yhtiön tiloissa tapahtunut lukijan ohjaaminen. Tämä työ oli aikaan ja paikkaan sidottua, ja se tapahtui yhtiön graafikon ja editoijan läsnä ollessa. Kääntäjät työskentelivät yhtiölle verokorttia käyttäen. Yhtiö ilmoitti maksetut palkkiot verottajalle, suoritti ennakonpidätyksen ja maksoi työnantajamaksut. Kääntäjät saivat tehdä käännöstöitä myös muille tahoille. Heillä oli kulkukortit, joilla he pääsivät yhtiön tiloihin. Kääntäjien asema oli tältä osin verrattavissa yhtiön henkilökunnan asemaan. Työneuvosto katsoi, että kääntäjien työskentelyyn liittyi sekä epäitsenäisiä että itsenäisiä piirteitä. Heidän toimintansa ei ollut yritystoiminnalle ominaisen tapaan yleistä ja julkista. Molemmilla tosin oli myös muita toimeksiantajia, mutta tämä seikka ei työneuvoston mielestä ollut epätavallinen etenkin osa-aikaisissa työsuhteissa. Työn tilaajalla ei kääntämistyön luonteesta johtuen ollut tarvetta ohjata ja valvoa sen sisältöä kiinteästi. Työskentely oli jatkunut samanlaisena useamman vuoden ajan: toisella kääntäjistä vuodesta 1997 ja toisella vuodesta 2001 lukien. Kääntäjillä ei ollut oikeutta käyttää sijaista, eikä työstä käytännössä kieltäydytty. Heidän työntekotapansa ja asemansa vaikuttivat työneuvoston mielestä vakiintuneilta. Molempien työssä oli kokonaisuutena arvioiden enemmän työsuhdetyön kuin itsenäisen yrittäjätöyden piirteitä. Lausun-

toa pyydettiin nimenomaan sen vuoksi, että työnteon paikan muututtua yhtiön tiloista kääntäjien kotiin oli herännyt epäselvyys vuosilomalain soveltamisesta. Työneuvosto katsoi, että jos kysymyksessä oli vain työnteon paikan muutos muiden työskentelyyn liittyvien ehtojen ja olosuhteiden pyssyessä ennallaan, oli melko selvää, ettei työsuhde ollut voinut muuttua muuksi oikeussuhteeksi.

Päätöksessään TN 1057-79 työneuvosto tarkasteli, oliko kotona tehtyyn sovitus- ja sävellystyöhön sovellettava vuosilomalakia. Työneuvosto katsoi, etteivät sovitus- ja sävellystyötä tehneet muusikot olleet työsuhteessa eikä heidän työhönsä tullut soveltaa vuosilomalakia. Muusikot saivat sovitukselta ja sävellyksestä maksun teoksen keston mukaan. Toimeksiantaja ilmoitti tilauksen tehdessään esitettävän musiikin keston, tyyllilajin, mahdollisen solistin, orkesterin tai yhtyeen kokoonpanon sekä työstä maksettavan korvauksen, joka määräytyi tariffisopimuksen mukaan. Palkkioista oli suoritettu ennakonpidätykset ja maksettu työnantajan sosiaaliturvamaksu. Säveltäjillä ja sovittajilla oli oikeus ottaa samanaikaisesti vastaan tilauksia muilta toimeksiantajilta ja kieltäytyä vastaajayhtiön toimeksiannoista. Toimeksiantaja ei asettanut rajoituksia työajan tai työpaikan suhteen. Valmiista työstä maksettiin korvaus, vaikka teosta ei olisi voitu käyttää ohjelmassa. Toimeksiannon jälkeenkin tilaajalla oli oikeus puuttua työhön. Työneuvosto perusteli ratkaisuaan sillä, että muusikot olivat voineet itse valita työskentelyaikansa ja -paikkansa. Vastaajayhtiöt olivat antaneet melko tarkat ohjeet sovitus- ja sävellystyötä varten, ja palkkio määräytyi tariffisopimuksen mukaan valmiin työn keston perusteella. Toimeksiantajalla oli lisäksi ollut oikeus antaa mahdollisesti tarvittavia lisä- ja muutosohjeita työn aikana. Pelkästään tämä seikka ei kuitenkaan saanut työneuvoston mukaan aikaan sitä, että työtä olisi suoritettu työnantajan johdon ja valvonnan alaisena. Vaikka päätöksessä oli kysymys sovitus- ja sävellystyön tekemisestä, ovat siinä esitetyt ratkaisun vaikuttavat tekijät sovellettavissa myös muun tyyppiseen työhön. Muusikoiden työn tekemisen olosuhteet vastasivat pitkälti nyt käsiteltävänä olevassa lausuntopyynnössä tarkoitettujen freelance-kääntäjien työn tekemisen olosuhteita.

Ratkaistessaan työsuhteen ja itsenäisen yrittäjyyden rajankäyntiä – tai antaessaan siitä lausuntoa – työneuvosto on antanut merkitystä muun ohessa myös sille, eroaako työskentely jollakin tavoin yrityksen muun henkilöstön asemasta (mm. TN 1293-93 ja TN 1420-06). Y Oy:n tiloissa ja sen laitteilla työskentelevät työsuhteiset kääntäjät ovat kuukausipalkkaisia ja heillä on käännöstehtävien ohella myös muita tehtäviä. Freelance-kääntäjät ovat solmineet Y Oy:n kanssa freelance-sopimuksen, jonka pohjalta heille on tarjottu yksittäisiä käännöstoita. Kustakin käännöstyöstä on kuitenkin sovittu aina erikseen. Työn määrästä ei ole etukäteen sovittu, vaan työn tarjoaminen on ollut vapaasti Y Oy:n päätettävissä. Sopimuksessa kääntäjät ovat sitoutuneet tekemään työtä ”freelance-rina”. Sopimuksessa on sovittu yhtiötä vahingoittavan toiminnan harjoittamisen kiellosta ja liike- ja ammattisalaisuuksien salassapitovelvollisuudesta; asioista, joista työsuhteessa ei tarvitsisi sopia, vaan jotka tulisivat noudatettaviksi suoraan työsopimuslain nojalla. Sopimuksessa freelance-kääntäjät ovat myös sitoutuneet luovuttamaan Y Oy:lle käännöstensä tekijänoikeudet. Työsuhteessa lähtökohtana on, että työn tulos kuuluu automaattisesti työnantajalle, vaikka tekijänoikeus säilyy teoksen luoneella työntekijällä. Työnantaja saa työntekijän työsuhteessa luomiin teoksiin sellaisen käyttöoikeuden, jota työnantajan normaali toiminta edellyttää. Työsuhteessa ei siten ole yleensä tarpeen sopia tekijänoikeuksien siirtymisestä.

Lisäksi freelance-kääntäjät voivat halutessaan kieltäytyä heille tarjotusta käännoistyöstä. Tällainen kieltäytymisoikeus on hyvin poikkeuksellista työsuhteissa. Työsuhteissa on lähtökohtana, että työnantaja hankkii työvälineet työntekijän käyttöön. Työntekijä voi kuitenkin käyttää myös omia laitteitaan ja välineitään. Lausuntopyyntöissä kuvatut freelance-kääntäjät ovat vuokranneet työssä tarvittavan ajastusohjelman Y Oy:ltä. Edellä esitetyn perusteella voidaan todeta, että freelance-kääntäjien työntöon paikka ja työsuhteen ehdot ovat erilaiset kuin Y Oy:n työsuhteisten kääntäjien.

Kuten työneuvosto on muun muassa lausunnossaan TN 1399-04 todennut, sopimusehdoilla ja osapuolten omilla käsityksillä asemastaan voi myös olla vaikutusta oikeussuhteen laadun arviointiin, mikäli osapuolet ovat käytännössä toimineet sopimusehtojen ja esitettyjen käsitysten edellyttämällä tavalla. Sopijapuolet voivat osoittaa oikeussuhteen luonnetta koskevan tarkoituksensa sopimuksen ehdoilla, joiden perusteella voidaan päätellä, että työ on tarkoitettu tehtäväksi itsenäisenä ammatinharjoittajana tai vaihtoehtoisesti työntekijänä (HE 157/2000, s. 57). Näin ollen sopimusta, sen ehtoja ja siihen liittyviä osapuolten käsityksiä on tarkasteltava yhdessä käytännössä toteutuneiden olosuhteiden kanssa. Työneuvosto katsoo, että Y Oy:n ja freelance-kääntäjien solmima ”freelancersopimus” ehtoineen viittaa siihen, että tarkoitus on ollut sopia kussakin yksittäisessä sopimuksessa työn tuloksen aikaansaamisesta.

Akava ry on lisäksi pyytänyt työneuvostoa ottamaan kantaa siihen, mikä on määrävän markkina-aseman merkitys työsuopimuslain 1 luvun 1 §:n 1 momentin säännöksen tulkinnan kannalta. Työneuvosto toteaa, että työsuopimuksen ja siten myös työsuhteen olemassaolo tulee ratkaista edellä selvitetyin tavoin, viime kädessä kaikkien oikeussuhteessa esille tulevien tosiseikkojen ja niihin mahdollisesti vaikuttavien sopimusehtojen kokonaisarviointilla. Työnantajan tai toimeksiantajan mahdollista määrävää markkina-asemaa ei tässä arvioinnissa ole otettava huomioon.

3. Lopputulos

Työneuvosto katsoo, edellä esitetyillä perusteilla ja aiemman vuosilomalain soveltamiseen liittyvän käytäntönsä perusteella, että kokonaisuutena arvioiden lausuntopyyntöissä kuvattu freelance-kääntäjien työ ei ole ollut työsuhteessa tehtyä työtä eikä siihen ole tullut soveltaa vuosilomalakia.

4. Vaatimus salassa pitämisestä

Y Oy on vaatinut Akava ry:n työneuvostolle toimittamia sopimuksia salassa pidettäväksi, koska niissä on yhtiön ja sen sopimusosapuolten välisiä liikesalaisuuksia. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaan työneuvostolle toimitetut asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia sen jälkeen, kun ne ovat saapuneet työneuvostoon. Työneuvosto ei voi julistaa asiakirjaa tai sen osaa etukäteen salassa pidettäväksi. Se, voidaanko asiakirja tai sen osa luovuttaa pyytäjälle, ratkaistaan aina jokaisen asiakirjapyyntöön yhteydessä erikseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan.

5. Sovelletut oikeusohjeet

Vuosilomalain (162/2005) 1 §:n 1 momentti.
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Äänestys

Lausunto (6–3) perustuu puheenjohtaja Tiitisen, jäsenten Siitonen, Leppänen, Niittylä ja Virtanen sekä varajäsen Posion mielipiteeseen. Jäsenet Ahonen ja Koskinen sekä varajäsen Ahtiainen esittivät seuraavan eriävän mielipiteen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Lausuntopyynnössä tarkoitetut kääntäjät A, B ja C ovat tosiasiallisesti tehneet säännönmukaisesti työtä Y Oy -nimiselle yhtiölle, vaikka heidän työnsä ei olekaan ollut kokoaikaista. Työsuhteen tunnusmerkistö ei edellytä, että työntekijän työn tulee olla kokoaikaista.

A on kertomansa mukaan työskennellyt Y Oy:lle vuodesta 2001 alkaen. Lausuntopyynnön mukaan A on työskennellyt yhtiölle keskimäärin vähintään 20 tuntia viikossa siten, että hänen kuukausipalkkansa on ollut keskimäärin 2000 euroa. A on tehnyt töitä myös muille käännöstoimistoille. Vuosina 2007–2010 hän työskenteli kahdelle työnantajalle, ja työt jakaantuivat siten, että Y Oy:lle hän työskenteli noin 30–40 % työajastaan ja toiselle NN Oy -nimiselle yhtiölle 60–70 %. Vuoden 2011 aikana A on työskennellyt 70–80 % työajastaan Y Oy:n lukuun.

A on siten työskennellyt Y Oy:lle säännöllisesti useiden vuosien ajan siten, että hänen yhtiölle tekemänsä työn määrä on jonkun verran vaihdellut, mutta työ on kuitenkin jatkunut vuodesta toiseen ja työn määrä on ollut keskimäärin vähintään 20 tuntia viikossa. Yhtiö ei ole kiistänyt A:n työn määrästä esitettyjä tietoja.

Se, että A on tehnyt käännöstöitä myös muille yhtiöille, ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että hänen ja Y Oy:n välillä on voinut olla työsopimussuhde. Työsuhteen tunnusmerkistö ei edellytä, että työntekijä tekee työtä vain yhdelle työnantajalle. Päinvastoin nimenomaan osa-aikatyöntekijöille voi olla tyypillistä, että he tekevät työsuhteista työtä useammallekin työnantajalle hankkiakseen kokoaikatyötä vastaavan toimeentulon.

Myös B:n esittämät tiedot hänen Y Oy:lle tekemiensä käännöstöiden lukumäärästä ja niihin käytetystä keskimääräisestä työajasta kertovat siitä, että B on tehnyt työtä Y Oy:lle ilmeisen säännönmukaisesti, vaikka B on työskennellyt yhtiölle vain noin vuoden ajan. Kyseisen vuoden aikana B:llä on ollut Y Oy:ltä 116 erillistä käännöstehtävää. B:n työtehtävien perusteella on laskettu, että hän on käytännössä tehnyt Y Oy:lle käännöstöitä kokoaikaisesti noin 232 päivää ajalla 15.3.2010–25.3.2011. Vaikka B:n työskentely Y Oy:n lukuun on kestänyt vain yhden vuoden ajan, on hän ko. ajanjakson aikana työskennellyt säännöllisesti ja käytännössä kokoaikaisesti tämän yhden yhtiön

käännöstöiden parissa. Tällaista työtilannetta ei voida pitää tyypillisenä sellaiselle henkilölle, joka tekee käännöstöitä aidosti yrittäjänä.

C on työskennellyt Y Oy:lle 1.3.2010 alkaen vähintään 18 tuntia viikossa eikä hän ole tehnyt käännöstöitä muille työnantajille.

Työneuvoston ratkaisussa TN 1057-79 kotona tehtävän sovitus- ja sävellystyön jäämistä vuosilomalain soveltamisen ulkopuolelle perusteltiin muun ohessa sillä, että työntekijät olivat itse saaneet valita työskentelyaikansa ja -paikkansa. Vaikka työntekijän oikeus päättää itse työaikansa pituudesta ja sijoittumisesta voi olla sillä tavoin osoitus työntekijän työn itsenäisyydestä, ettei työntekijän työtä voida katsoa työaikalain alaiseksi, eivät työn jääminen työaikalain ulkopuolelle ja työn tekeminen työntekijän kotona kuitenkaan automaattisesti tarkoita sitä, etteikö työssä voisi olla kyse työsopimussuhteesta tehtävästä ja siten vuosilomalain soveltamisalaan kuuluvasta työstä.

Kukin lausuntopyynnössä tarkoitettu kääntäjä on tehnyt Y Oy:n kanssa sopimuksen, joka on otsikoitu ”freelancer”-sopimukseksi. Tämä sopimus on luonteeltaan toistaiseksi voimassa oleva. Freelancer-sopimukseen on sisällytetty työntekovelvoitetta, salassapitoa ja kilpailevan toiminnan kieltoa koskevia sekä eräitä muita sopimusehtoja. Vaikka tämä mainittu sopimus ei sisällöltään täysin vastaa sen enempää tyypillistä työsopimusta kuin toimeksiantosopimustakaan, näyttäisi sopimus kuitenkin viittaavan enemmän työsuhdetyyppiseen sopimussuhteeseen kuin kahden itsenäisen yrittäjän väliseen sopimukseen. Tätä tulkintaa puoltaa kaksi asiaa. Ensinnäkin freelancer-sopimus on tehty toistaiseksi voimassa olevaksi, mikä on tyypillistä työsuhteelle. Toinen työsuhteen olemassaoloon viittaava seikka on se, että sopimukseen ei ole kirjattu mitään toisen sopijaosapuolen eli kääntäjän oikeuksia, vaan ainoastaan työntekijän velvollisuudet freelancer-sopimussuhteessa. Mitään työn teettäjää koskevia velvoitteita ei ole otettu freelancer-sopimukseen.

Y Oy:n mukaan A, B ja C, kuten myös muut freelance-kääntäjät, ovat saaneet jokaisen käännöstyön erillisellä toimeksiannolla joko sähköpostin tai yhtiön oman asioiden hallintajärjestelmän kautta siten, että yhtiö tarjoaa käännöstyötä eri kääntäjille sen mukaan, kenellä yhtiön mielestä on aikaa tehdä kulloinkin kyseessä oleva käännöstyö ja kuka ensimmäisenä hyväksyy sen. Y Oy:n mukaan kääntäjät voivat kieltäytyä heille tarjotusta yksittäisestä käännöstyöstä, kun sen sijaan työsopimussuhteessa yhtiön mielestä ei tällaista kieltäytymisoikeutta ole. Kuten työneuvosto on muusikkojen työtä koskeneessa lausunnossaan TN 1226-88 katsonut, on työsopimuksessakin mahdollista sopia, että työntekijä suorittaa työtä vain aika ajoin esimerkiksi työhön kutsun tai muun vastaavan menettelyn perusteella. Tällöin sopimukseen voi sisältyä joko nimenomaisesti tai hiljaisesti todettu mahdollisuus myös kieltäytyä yksittäisestä työhön kutsusta tai työtehtävästä. Näin ollen se seikka, että kääntäjät ovat voineet kieltäytyä heille tarjotusta yksittäisestä käännöstyöstä, ei sulje pois työsuhteen olemassaolon mahdollisuutta.

Lausuntopyynnön mukaan Y Oy on maksanut A:lle, B:lle ja C:lle suoriteperusteisen palkkion jokaisesta käännöstyöstä. Lausunnonpyytäjän mukaan av-kääntäjän palkkio määräytyy käännettävän ohjelman keston mukaan joko minuutti- tai tuntipalkkana tai repliikkien määrän mukaan. Repliikki-palkkiot ovat av-käännösosalalle tyypillinen palkanmaksuperuste myös työsuhteissa. Y Oy:llä on olemassa lista käännöstöistä maksettavista korvauksista, jonka mukaan myös A:lle, B:lle ja C:lle

työstä suoritettava vastike määräytyy. Työneuvostolle ei ole pyynnöstä huolimatta toimitettu tämän tarkempia tietoja siitä, mikä on ollut A:n, B:n ja C:n saaman vastikkeen määräytymisperuste ja minkä tasoisia korvauksia yhtiö heille maksaa. Kiistatonta on kuitenkin se, että yhtiö ei ole mitenkään neuvotellut tai keskustellut A:lle, B:lle ja C:lle maksettavasta käännöstöiden korvauksesta kääntäjien kanssa, vaan yhtiö on yksipuolisesti määrännyt korvauksen suuruuden. A:n, B:n ja C:n kerrotaan ansainneen 2000 euroa kuukaudessa keskimäärin 20 viikkotyötunnin perusteella (A), 1000 euroa kuukaudessa noin 18 viikkotyötunnin perusteella (B) ja keskimäärin noin 700 euroa kuukaudessa 18 viikkotyötunnin perusteella (C). Nyt kysymyksessä olevien kääntäjien työstään saaman vastikkeen suuruus sekä se selvitys, jonka työneuvosto on saanut kääntäjien saaman korvauksen määräytymisen perusteista, tarkoittavat sitä, että kyseessä olevat kääntäjät ovat työskennelleet pikemminkin epäitsenäisessä työntekosuhteessa kuin aidosti itsenäisinä yrittäjinä.

Työsuhteelle on tunnusomaista, että työnantajalla on oikeus johtaa ja valvoa työtä. Työnjohto tarkoittaa käytännössä muun muassa sitä, että työn teettäjällä on oikeus ja mahdollisuus kulloinkin kyseessä olevassa työntekosuhteessa ohjata työtä, antaa siihen liittyviä ohjeita ja määräyksiä sekä tarkastaa työtä ja seurata työn kulkua. Lausuntopyynnön yhteydessä esitetystä selvityksestä käy ilmi, että Y Oy:llä on A:n, B:n ja C:n tekemän työn osalta ollut mahdollisuus antaa käännöstöiden tekemiseen liittyviä ohjeita ja että yhtiö on voinut vaatia kääntäjiltä korjauksia ja antanut palautetta tehdyistä käännöstöistä. Se, että kääntäjät tekevät jatkuvasti työtä yhtiölle, on omiaan erityisesti mahdollistamaan sen, että yhtiö voi ohjeillaan ja palautteellaan vaikuttaa kääntäjän tekemään työhön ja tosiasiallisesti, niin halutessaan, määrätä myös työn sisällöstä työn kuluessa.

Työneuvosto on 14.12.2006 antamassaan lausunnossa TN 1420-06 arvioinut eräälle toiselle yhtiölle työskentelevien freelance-kääntäjien työoikeudellista asemaa. Tässä lausuntopyynnössä tarkoitettujen freelance-kääntäjien työ oli luonteeltaan hyvin samanlaista kuin nyt kysymyksessä olevien Y Oy:lle käännöstöitä tekevien työntekijöiden työ, ja kääntäjien asema oli muutenkin hyvin samantyyppinen kuin Y Oy:lle työskentelevien freelance-kääntäjien asema. Lisäksi kummassakin tapauksessa yhtiöissä työskenteli myös kuukausipalkkaisia työsuhteisia kääntäjiä.

Nyt kysymyksessä olevan lausuntopyynnön yhteydessä ei ole esitetty mitään sellaisia seikkoja, joiden vuoksi työneuvoston olisi perusteltua poiketa kääntäjien työoikeudellisen aseman määrittelyssä aikaisemmin omaksumastaan kannasta.

Kun otetaan huomioon edellä kuvattu kääntäjien ja Y Oy:n välisen sopimuksen luonne, käännöstöiden jatkuvuus ja säännönmukaisuus, vastikkeen määräytyminen, yhtiön suorittama kääntäjien työn ohjaus ja yhtiön mahdollisuus käännöstöiden johtamiseen ja valvontaan sekä muut asiassa esiin tulleet seikat, kuten käännöstöiden henkilökohtaisuus ja työvälineiden osuus, on lausuntopyynnössä tarkoitettujen kääntäjien työtä kokonaisuutena arvioiden pidettävä siinä määrin epäitsenäisenä suhteessa Y Oy:öön, että työsuhteen tunnusmerkit täyttyvät. Tämän vuoksi lausuntopyynnössä tarkoitettujen kääntäjien on katsottava olevan vuosilomalain 1 §:n 1 momentin tarkoittamissa työsuhteissa Y Oy:öön.

Määräävää markkina-asemaa ja salassapitoa koskevien vaatimusten osalta yhdyimme työneuvoston enemmistön mielipiteeseen.